

Veiligheidsplan

2022/2023

basisschool
PAULUS
je gaat vooruit!

Inhoud

Vanuit het veiligheidsplan hoofdstuk 2.1 Tegengaan van pesten.....	2
Inleiding	3
Wat is pesten	4
Preventief	6
Professionalisering.....	6
Monitoring	6
Vertrouwenspersoon/ Antipestcoördinator	7
Wat wordt er dagelijks/wekelijks gedaan in de groepen	7
Wat wordt er jaarlijks georganiseerd?	7
Curatief	8
Pesten onder schooltijd	8
Pesten buiten schooltijd	8
Online pesten.....	8
Bijlage 1: Time-out, verwijdering en schorsing.	10
Bijlage 2: Vijfsporenaanpak pesten achtergrondinformatie	12
Bijlage 3: de No Blame Methode	15
Bijlage 4: concept ouderbrief Social Media	16
Bijlage 5: Ouderinformatie	17

Vanuit het veiligheidsplan hoofdstuk 2.1 Tegengaan van pesten

Stichting KOE heeft een veiligheidsbeleid waarin alle zaken rondom veiligheid beschreven staan. Hieronder staat hoofdstuk 2.1. gekopieerd. Dit is uitgangspunt voor het antipestbeleid van Basisschool Paulus.

Het is wettelijk verplicht om als school actief beleid te voeren dat gericht is op het aanpakken en tegengaan van pesten (Wet Veiligheid op School). Dit protocol moet getoond kunnen worden wanneer de inspectie langskomt.

Om pestgedrag in de breedste zin van het woord te voorkomen wordt op alle scholen via de methodes die er zijn voor levensbeschouwing en sociale vorming aandacht besteed aan het voorkomen van pestgedrag. Daarnaast hebben alle scholen een protocol waarin helder omschreven staat hoe pestgedrag te voorkomen en hoe er wordt gehandeld wanneer pestgedrag wordtesignaleerd. Dit protocol is per school afgestemd op de leerlingpopulatie. Deze antipestprotocollen zijn terug te vinden op de websites van de scholen.

Een goed antipestprotocol geeft kinderen, leerkrachten en ouders/verzorgers duidelijkheid over hoe gehandeld wordt wanneer er gepest wordt. Door het protocol te volgen ontstaat een samenwerking tussen alle betrokkenen: leerkracht, pester, gepeste, overige klasgenoten en ouders/verzorgers. Deze vorm van samenwerken wordt ook wel de vijfsporenaanpak genoemd.

Met een anti-pestprotocol laat de school zien, aan ouders/verzorgers en leerlingen, dat pesten serieus wordt genomen en wordt aangepakt. Van belang is dat het anti-pestprotocol bij iedereen in de schoolgemeenschap bekend is en consequent wordt toegepast. Direct optreden tegen pesten geeft een duidelijk signaal af aan leerlingen dat pesten op school niet wordt getolereerd. Dit heeft als positief neveneffect dat de veiligheidsbeleving van leerlingen zal toenemen. Een checklist van punten waaraan een pestprotocol moet voldoen, zijn terug te vinden in Bijlage 1 van het algemene veiligheidsbeleid van de school.

Verder moet iedere school een anti-pestcoördinator/aanspreekpunt pesten aanstellen. Scholen zijn namelijk verplicht een aanspreekpunt te hebben waar leerlingen en ouders/verzorgers pesten kunnen melden. Deze persoon draagt er tevens zorg voor dat het pestbeleid wordt gecoördineerd.

Inleiding

Op Basisschool Paulus vinden wij het erg belangrijk dat iedereen zich veilig voelt en ontwikkelt tot een krachtige persoonlijkheid. Elke dag schenken wij aandacht aan een goed pedagogisch klimaat in de groepen en door de hele school.

Wij besteden meerdere keren per jaar aandacht aan onderwerpen zoals gouden, zilveren en bronzen weken en spelen wij meerdere keren per week groepsvormende spelletjes.

Wanneer er pestsituaties voorkomen, willen wij direct optreden en een duidelijk signaal afgeven dat pesten op school niet getolereerd wordt. Hoe wij dit doen wordt in het anti-pestprotocol weergegeven.

Doel

Het anti-pestprotocol geeft kinderen, leerkrachten en ouders duidelijkheid over hoe er gehandeld wordt wanneer er op onze school gepest wordt. Door het protocol te volgen, ontstaat een samenwerking tussen alle betrokkenen: leerkracht, de leerling die pest, de gepeste leerling, overige klasgenoten en ouders.

Het antipestbeleid wordt jaarlijks besproken met het team en up to date gehouden door de antipestcoördinator. Tijdens de evaluatie aan het eind van het schooljaar wordt het beleid geëvalueerd en bijgesteld.

Wat is pesten?

Definitie

Een vaak gebruikte definitie van pesten komt van Dan Olweus (1993, o.a. in [Veenstra, 2005](#)): *'Iemand wordt gepest wanneer hij of zij herhaaldelijk en langdurig wordt blootgesteld aan negatieve handelingen door één of meer personen'*. Deze definitie is door verschillende bronnen aangevuld met de volgende criteria:

- Er is sprake van een negatieve bedoeling;
- De negatieve handelingen zijn structureel en tegen dezelfde persoon gericht;
- Er is sprake van machtsongelijkheid. Pesters staan hoger in de sociale groepshiërarchie en/of hebben meer medestanders dan de gepeste.

Bron: <https://www.schoolveiligheid.nl/mbo/thema/pesten/>

Verschil tussen pesten en plagen

<u>Plagen</u>	<u>Pesten</u>
Gebeurt af en toe.	Gebeurt vaak en lang.
Iedereen is gelijk.	Eén of meer kinderen spelen de baas.
Eerst plaagt de één en dan plaagt de ander weer.	Gaat altijd één kant op met vaak hetzelfde slachtoffer.
Voor de lol.	Is gemeen bedoeld.
Je kunt zeggen als het niet meer leuk is.	Het is moeilijk of niet te stoppen.
Voor iedereen is het leuk en het stopt als je het niet meer leuk vindt.	Voor de één is het leuk maar voor de ander niet.

Bron: <https://www.stoppestennu.nl/het-verschil-tussen-plagen-en-pesten>

Rollen bij pesten

<u>Pester</u>	De pester wil graag een hoge sociale status en geliefd zijn. Hij weet de zwakke plekken van een ander te vinden. Door zijn macht te gebruiken, krijgt de pester waardering van anderen en krijgt hij de anderen mee.
<u>Assistent</u>	Een pester is niets zonder zijn assistent, er moet altijd wel iemand in de buurt zijn waar hij op kan vertrouwen en die hem aanmoedigt in zijn gedrag.
<u>Meeloper</u>	De meeloper heeft niet in de gaten dat hij een belangrijke facilitator is in het pestproces. Onbewust keurt hij het gedrag van de pester en zijn assistent goed, door bijvoorbeeld te zwijgen of te lachen als er iets gebeurt. Deze meeloper zal zelf geen zichtbaar pestgedrag vertonen, maar verhoogt door zijn gedrag wel de status van de pester.
<u>Buitenstaander</u>	Het spreekwoord 'Wie zwijgt stemt toe' is op deze rol van toepassing. Dit is de grootste groep. Deze mensen weten dat er gepest wordt, maar ze doen niets. Ze lachen niet als er iets gebeurt, maar ze zullen er ook niets van

	zeggen. Juist door niets te doen, tolereren ze het gedrag van de pester en zijn assistent.
<u>Slachtoffer</u>	Als iemand systematisch, dus dat het vaker gebeurt, gepest wordt, dan staat deze persoon in de rol van slachtoffer.
<u>Verdediger</u>	Affectie is voor deze persoon belangrijker dan status, hij wil de relatie met mensen goed houden. Deze persoon zal niet direct iets doen, maar kan, als de pesters uit de buurt zijn, een grote steun zijn voor het slachtoffer, door bijvoorbeeld te zeggen dat hij het niet zo moet aantrekken.

Bron: <https://www.stoppestennu.nl/>

Signalen slachtoffer

<u>Op school</u>	<u>Thuis</u>
• mag niet meedoen bij spelletjes of wordt als laatste gekozen • schoolprestaties gaan achteruit • vermijdt de speelplaats of blijft dicht bij de leraar tijdens pauzes • ziet er ongelukkig, gestrest, depressief uit • klaagt over buikpijn, hoofdpijn • heeft misschien niet één goede vriend • bezittingen worden afgenomen of verstoort • wordt uitgelachen, onvriendelijk benaderd	• komt thuis met kapotte fiets, kleren of boeken • heeft blauwe plekken, schrammen • neemt geen klasgenootjes mee • is bang om naar school te gaan • kiest een onlogische route van en naar school • slaapt onrustig en heeft nare dromen • vraagt en/of steelt geld van familie • wordt niet uitgenodigd voor feestjes • overspannen en gestrest op zondagavond of aan het eind van een vakantie

Bron: www.kieskleurtegenpesten.be

Signalen pester

- weigert om met bepaalde mensen samen te werken
- zet zich af tegen de groep, speelt de baas
- pikt er snel zwakke plekken uit
- kan zich moeilijk inleven in anderen
- aanvaardt moeilijk regels en grenzen
- reageert vaker impulsief en agressief
- Signalen van een dubbelleven: in de buurt van autoriteit is er niets aan de hand, op onbewaakte momenten misdraagt het kind zich

Niet alle signalen komen bij alle pesters of gepesten voor en al zeker niet in dezelfde mate. Het zijn enkele signalen die alarmbellen kunnen doen afgaan.

Bron: <https://www.goedgezind.be/>

Preventief

- Elke leerkracht geeft aan het begin van het schooljaar een les over het verschil in pesten en plagen.
- De vertrouwenspersoon komt in elke groep langs en legt uit waar zij voor staat
- In alle groepen worden de lessen van de Geluuskoffer gegeven.

Professionalisering

- Twee leerkrachten van de Paulusschool hebben de 'In je SAS training' gevolgd en zijn bevoegd deze lessen te geven. Het is een methodiek voor positieve groepsvorming, waarbij iedere leerling goed in beeld komt vanuit de sociaal emotionele ontwikkeling.
- Alle leerkrachten zijn in oktober 2021 geschoold in het geven van lessen van de Geluuskoffer.

Monitoring

Wij volgen jaarlijks de sociale veiligheid en het welzijn van de leerlingen, dit naast onze dagelijkse observaties en gesprekken met leerlingen/ouders. Hierdoor hebben wij altijd een actueel een representatief beeld van de situatie op school. We volgen tevens het gedrag van kinderen en proberen dit zo goed mogelijk in beeld te krijgen. Het benaderen van gedragsproblemen gebeurt planmatig en oplossingsgericht.

Groep 1 en 2

Meetmoment	Toets alle leerlingen
Dagelijkse observaties	Kinderdagboek

Groep 3 t/m 8

Meetmoment	Toets alle leerlingen
November	Iep hart en handen
Incidenteel	Sociogram/ Stoeltjesdans

Groep 6 t/m 8

Meetmoment	Toets
Jaarlijks	Veiligheidsenquête via de IEP.

Zorgsignalen worden besproken met de intern begeleider en met leerling/ouders.

Wanneer er zorgen zijn rondom de sociaal-emotionele ontwikkeling van leerlingen kunnen ze in de volgende overlegmomenten besproken worden:

- Leerlingbespreking en individuele groepsbespreking: Hier worden twee keer per jaar met de interne begeleider alle leerlingen besproken uit de groep.
- Consultatieve Leerlingbespreking: Overleg tussen de groepsleerkracht, interne begeleider, orthopedagoog en een collegiaal consulent SBAO. Dit overleg is drie keer per jaar.

Vertrouwenspersoon/ antipestcoördinator

Taakomschrijving anti-pestcoördinator zoals aangegeven door ministerie OCW:

- Fungeren als aanspreekpunt voor ouders en leerlingen/belangenbehartiging in het kader van het antipestbeleid
- Een actieve bijdrage leveren aan een sociaal veilig schoolklimaat door het geven van voorlichting en het organiseren van preventieve activiteiten
- Fungeren als gesprekspartner en beleidsadviseur op het gebied van sociale veiligheid
- Coördinatie van anti-pestbeleid van de school

Binnen de school hebben wij een aanspreekpunt waar leerlingen en ouders zich kunnen melden. Dit zijn naast de groepsleerkrachten Ellis Tempelman (interne begeleider) en Wendy Leverink (vertrouwenspersoon). Wendy Leferink is ook onze anti-pest coördinator. Het is haar verantwoordelijkheid om jaarlijks het pestprotocol up te date te houden en om dit te bespreken met de collega's. Daarnaast ondersteunt zij de collega's, samen met de vertrouwenspersoon en/of de directeur, wanneer er sprake is van een pestsituatie in de groep.

Wat wordt er dagelijks/wekelijks gedaan in de groepen?

- Coöperatieve werkvormen
- Lessen uit de methode "De geluiskoffer"

Wat wordt er jaarlijks georganiseerd?

- Gouden, zilveren week. De gouden week is de eerste week na de zomervakantie, de zilverenweek is de eerste week na de herfst/kerstvakantie. Tijdens deze weken wordt er extra aandacht besteed aan de dynamiek in de groep. Er worden groepsvormende spelletjes gespeeld, er wordt een mission statement gemaakt en leerlingen zijn bezig met wie ben ik.
- Mission statement: hoe willen wij zijn als klas, maar ook persoonlijk. Wie ben ik.
- Deelname aan de week tegen pesten en de week van respect.
- In groep 7-8 wordt er jaarlijks een les gegeven wat gaat over online pesten
- Week van de media wijsheid
- Bureau Halt komt (twee)jaarlijks in groep 7-8 met een les over online veiligheid afhankelijk van het aanbod.
- Eventueel meedoen aan de week tegen pesten.
- Eventuele 'In je SAS met de klas' trainingen of werkvormen.
- Eventueel een ouderavond digitaal pesten.

Curatief

Pesten onder schooltijd

Wanneer er pestgedrag gesignaleerd wordt, wordt er direct actie ondernomen. De leerkracht zal, in overleg met de antipestcoördinator of directeur, overgaan op een meersporen aanpak. De dader, het slachtoffer, de ouders, de meelopers en het schoolteam worden ingelicht en gehoord. Voor deze aanpak maken wij deels gebruik van de vijfsporen aanpak uit bijlage 2. Verder wordt de no-blame methode ingezet. Zie bijlage 3.

Eerst wordt er uitgezocht of er daadwerkelijk sprake is van pesten. Er zullen gesprekken plaatsvinden met de hierboven genoemde personen. Alle verslagen worden bijgehouden in het digitale leerlingdossier van de betrokken leerling(en).

Wanneer er geconstateerd is dat er sprake is van pesten, zullen vervolgstappen plaatsvinden. De antipestcoördinator of de directeur is samen met de leerkracht verantwoordelijk voor de uitvoering hiervan.

- Met het slachtoffer en ouders wordt gekeken naar wat er nodig is om de leerling weer met een veilig gevoel naar school te laten gaan. Mocht er meer nodig zijn voor de dader(s) dan zal er in het netwerk van de school of gezin gekeken worden naar welke begeleiding er mogelijk is. Met het slachtoffer worden ook afspraken gemaakt over het melden van pestincidenten in de toekomst.
- De ouders van de daders worden geïnformeerd en aangesproken op het gedrag. Er zullen afspraken gemaakt worden met leerling en ouders over het vervolg (mogelijke sancties) en over het gedrag wat wij verwachten op school. Mocht er meer nodig zijn voor de dader(s) dan zal er in het netwerk van de school of gezin gekeken worden of er begeleiding mogelijk is. Er worden tijdens dit gesprek ook afspraken gemaakt over wat er gaat gebeuren als de situatie zich weer voor doet. De procedure time-out/schorsing en verwijdering zal dan opgestart worden met een formele eerste waarschuwing. Zie bijlage 1.
- De meelopers worden gehoord wanneer dit gewenst is. Met hen wordt gesproken over de invloed die zij kunnen uitoefenen in de groep en op het pestgedrag. De ouders van deze leerlingen worden geïnformeerd over hun rol in deze pestsituatie.
- Met de groep worden afhankelijk van de situatie activiteiten opgepakt rondom het creëren van synergie, het bespreekbaar maken van pesten, het formuleren van gedragsregels. Dit is per groep en per incident wisselend.

In het digitale leerlingdossier wordt bij alle betrokken leerlingen een melding gemaakt van het voorval, de rol van de leerling en de afspraken die er gemaakt zijn.

Pesten buiten schooltijd

Er gebeuren ook pestincidenten buiten schooltijd. Wij proberen binnen onze mogelijkheden hierover met leerlingen het gesprek aan te gaan en ouders te informeren over hetgeen er speelt buiten de school.

Online pesten

Een nieuwe vorm van pesten is het online pesten. Wanneer er op school een melding gemaakt wordt van online pestgedrag zullen wij proberen binnen onze mogelijkheden hierover met de leerlingen in gesprek gaan. Betrokken ouders worden geïnformeerd over hetgeen er speelt. Alle ouders

ontvangen een brief waarin gevraagd wordt alert te zijn op het onlinegedrag van hun kind en te controleren wat ze doen. Zie bijlage 4.

Wanneer het online pesten zich onder schooltijd voordoet, dan wordt bovenstaand stappenplan opgestart en wordt er ook een brief naar de ouders verzonden.

Bijlage 1: Time-out, verwijdering en schorsing.

Wanneer leerlingen, teamleden, ouders en anderen zich niet aan de gedragsregels binnen de school houden, kunnen maatregelen worden genomen. In veel gevallen gaat het hierbij om binnen de school te nemen maatregelen, die passend zijn voor het incident dat heeft plaatsgevonden. Maatregelen betreffende kinderen hebben normaal gesproken een pedagogische functie. Indien gedragsregels in ernstige mate worden overschreden, kan het zijn dat maatregelen genomen dienen te worden die verder gaan dan een pedagogische maatregel. In dat geval treedt het protocol 'Gedrag, time out, schorsing en verwijdering' in werking.

Time-out is een maatregel die genomen wordt bij een ernstig incident.

De uren die een leerling mist op de time-out dag worden de week erop na schooltijd ingehaald.

Wat doen wij met verbaal en fysiek geweld.

Groep 1 en 2:

Signalerende functie, goed gedrag stimuleren, corrigeren van slaan, schoppen etc. en met ouders in contact als leerlingen erg fysiek zijn.

Groep 3 t/m 8

1e keer verbaal geweld/slaan/schoppen (aan iemand zitten)

- 3 ochtendpauzes binnen blijven en werk maken (en niet lezen om lezen positief te blijven labelen)
- Ouders worden telefonisch geïnformeerd door de groepsleerkracht en het incident wordt genoteerd in ParnasSys door de pleinwacht samen met de groepsleerkracht. Dit wordt genoteerd in het journaal van de leerling.
- Directie en IB worden op de hoogte gesteld.

2e keer verbaal geweld/slaan/schoppen

- 3 ochtendpauzes binnen blijven en werk maken (en niet lezen om lezen positief te blijven labelen)
- Ouders worden telefonisch geïnformeerd door de groepsleerkracht en komen op school voor een gesprek. Gesprek leerkracht- ouders en kind. Insteek van het gesprek is: wat maakt dat het buiten mis gaat en wat heb je nodig om dit te voorkomen. IB sluit eventueel aan bij het gesprek. Dit wordt genoteerd in het journaal van de leerling.
- Aankondigen dat een volgende keer een dag time out zal betekenen (en dat moet die week erop ingehaald worden na schooltijd (5x1 uur).
- Directie en IB worden op de hoogte gesteld.

3e keer verbaal geweld/slaan/schoppen

De leerling de volgende dag (wat er ook gepland staat..) een time-out. Dit betekent dat de leerling niet op school aanwezig is en de uren (5x1 uur) de daaropvolgende dagen gaat inhalen.

Na deze cyclus wordt de procedure herhaald. Echter er is er nu geen time-out, maar wordt er gekeken naar schorsing.

Schorsing is aan de orde wanneer de directie of het bevoegd gezag bij terugkerend ernstig wangedrag van leerling en/of ouders van mening zijn dat een formeel en indringend signaal gegeven dient te worden, om de ernst van het (herhaalde) wangedrag te onderstrepen. Dit kan ook zijn na een time-out van de leerling. Dit is ook van toepassing indien de leerling in redelijkheid niet meer luistert naar zijn/haar leerkracht, hulpouders of de directie van de school. Schorsing is tevens een aanwijzing aan ouders/verzorgers dat bij herhaling een procedure tot verwijdering zal worden gestart.

Schorsing kan plaatsvinden op grond van één incident. In dat geval dient het wel te gaan om een incident waarbij sprake is van extreem fysiek geweld naar anderen, extreme verbale agressie, extreme agressie naar goederen en voorwerpen, extreme agressie naar zichzelf.

Het onthouden van door de school noodzakelijk geachte zorg voor een leerling door de ouders/verzorgers, kan gezien worden als een daad van (ernstig) wangedrag ten opzichte van zowel de leerling als de school.

De school is verplicht om een schorsing langer dan één dag te melden bij de onderwijsinspectie.

Meer informatie hierover is te vinden in het schooldossier op de website van de onderwijsinspectie.

Verwijdering is een maatregel bij zodanig terugkerend, ernstig wangedrag dat het bevoegd gezag concludeert dat de relatie tussen school en leerling (ouders) onherstelbaar is verstoord.

Voor de drie maatregelen geldt een binnen de KOE afgesproken protocol. Dit protocol is voor iedere ouder/verzorger beschikbaar via de directeur of de MR van de school.

Bijlage 2: Vijfsporenaanpak pesten achtergrondinformatie

In dit artikel ga ik nader in op mijn vijfsporenaanpak van pesten. Daarbij ga ik uit van de door mij in 1990 ontwikkelde visuele weergave van de vijf betrokken partijen en drie psychologische mechanismen (Figuur 1), waarvan bij elke vorm van geweld, dus ook bij pesten, sprake is.

Naar mijn opvatting is pesten vergelijkbaar met kindermishandeling; in dit geval nu niet van volwassenen ten opzichte van kinderen, maar tussen kinderen onderling. Ook bij pesten is sprake van vijf partijen en van zeker drie psychologische mechanismen, van dezelfde gevolgen en dezelfde (vijfsporen)aanpak voor oplossing van het probleem.

Vijf partijen

Bij pesten is, zoals gezegd, sprake van vijf partijen. De zwijgende middengroep (kolom in het midden) bestaat uit vijf subgroepen:

- de leerlingen die met de pester meepesten, omdat ze bang voor hem/haar zijn,
- de leerlingen die mee pesten, omdat ze er beter van (denken te) worden,
- de leerlingen die niet mee pesten, maar ook niets doen om een einde te maken aan het gedrag van de pester,
- de enkeling die niet ziet dat er in de klas wordt gepest,
- de enkeling met een hoge sociale status in de groep die het af en toe voor het slachtoffer opneemt.

De andere partijen in het schema zijn de pester (de kruisjes aan de bovenkant), de leerkracht (de pijl van boven naar beneden), ouder (de pijl van onder naar boven) en de gepeste leerling (de kruisjes aan de onderkant).

Psychologische mechanismen

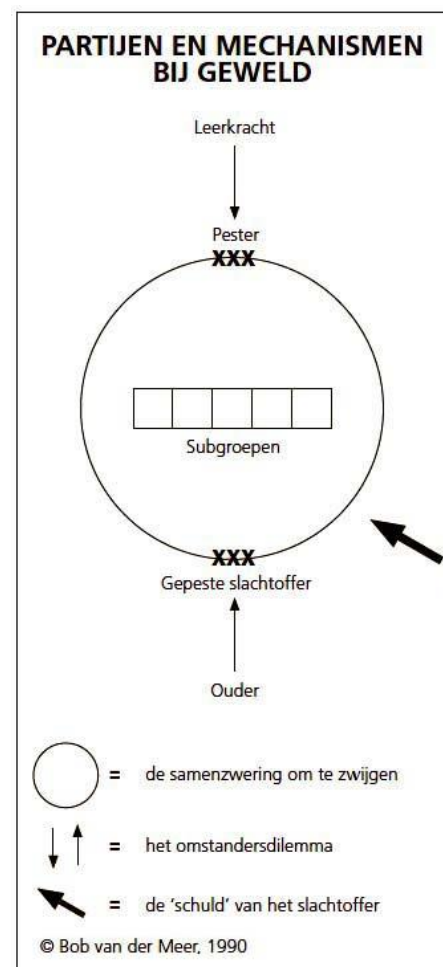
Naast de vijf partijen is er ook sprake van in ieder geval drie psychologische mechanismen:

de samenzwering om te zwijgen, het omstanderdilemma en de neiging van de omstanders om het slachtoffer van pesten (een gedeelte van) de schuld te geven, blaming the victim genoemd.

De samenzwering om te zwijgen

Dit is een term afkomstig uit de literatuur over kindermishandeling en heeft te maken met het 'klokkenluiderprobleem'. Iedereen of bijna iedereen in de groep weet dat er gepest wordt; toch durven leerlingen het niet naar buiten te brengen, uit angst om voor verklikker te worden aangezien. De enige manier om dit mechanisme te doorbreken is de regel: je mag nergens over klikken, maar als de regels die jullie met elkaar hebben afgesproken, worden overtreden, heeft iedereen het recht en de plicht dit aan elkaar, de leerkracht en de ouders te vertellen en dat noemen we geen klikken.

Dit moet elke week consequent aan de orde worden gesteld, en de leerlingen moet gevraagd worden of hen iets dwarszit, wat zij graag aan anderen zouden willen vertellen. Het voeren van dergelijke gesprekken is dan een te leren vaardigheid, als hij al niet in de opleiding verworven is. Met deze regel zou men al bij leerlingen van groep één moeten beginnen.

Het omstanderdilemma

Voorbeelden van dit mechanisme is de verantwoordelijkheidsverwarring als een groep mensen wordt geconfronteerd met een vorm van geweld. Als voorbeeld van dit dilemma noem ik het onderzoek naar de moord op Kitty Genovese in New York. Ze werd door een gestoorde man met een mes gestoken. Zij gilte waarop hij zich uit de voeten maakte. Toen niemand haar te hulp kwam of de politie waarschuwde – buurtonderzoek achteraf toonde dat ten minste 38 burens het hadden gezien – kwam hij terug om zijn werk af te maken.

Een oplossing voor dit dilemma is: beleid maken waarin duidelijk wordt gemaakt dat eenieder binnen school verantwoordelijk wordt of is voor elkaars psychosociale veiligheid, wat inhoudt dat, als iemand iets dwars zit hij of zij dat niet alleen kenbaar móg, maar ook móet, maken.

Blaming the victim

Dit mechanisme heeft te maken met ons geloof in de rechtvaardige wereld (Beijk, 1986). Een van de schema's waarmee we werken, is de gedachte dat als je goed werkt je hiervoor later ook beloond zal worden. Als men nu iemand kent die goed doet, maar niet wordt beloond – hij of zij wordt gepest op school of het werk, aangerand of verkracht – dan betekent dit een aanval op ons geloof in de rechtvaardige wereld. Deze aanval lossen wij op door het slachtoffer van welke vorm van geweld dan ook (een gedeelte van) de schuld te geven.

De enige oplossing voor dit schema is: aan elkaar voortdurend duidelijk maken dat niemand erom vraagt om slachtoffer van geweld te zijn of te worden.

Passief of provocerend gedrag

Naar de gevolgen van pesten is nog geen systematisch onderzoek gedaan. Wel zijn er zeven indicaties, waarvan passief gedrag of provocerend gedrag van belang zijn voor counsellors (Olweus, 1987). Hij voerde een longitudinaal onderzoek uit naar pesters en gepesten en kwam tot de volgende kenmerken van passieve zondebokken: ze voelen zich angstig en onzeker, zijn gevoelig en rustig, gaan huilen of trekken zich terug wanneer ze worden aangevallen, hebben een negatieve kijk op de situatie, ervaren zichzelf als stom en onaantrekkelijk, staan alleen, zijn niet agressief en plagen niet.

De kenmerken van de provocerende zondebokken, het minst in aantal, zijn: ze reageren actief en op provocerende wijze, wanneer men hen aanvalt, worden ze boos, vechten terug of proberen het tenminste, ze veroorzaken spanning en roepen irritatie op. Andere aangetoonde gevolgen zijn: faalangst, diep wantrouwen, depressie, automutilatie, eetstoornissen, posttraumatische stressstoornis en overwegingen of pogingen tot zelfdoding.

De vijfsporenaanpak

Zoals gezegd zijn bij pesten vijf partijen te onderscheiden, om welke reden een vijfsporenaanpak van het probleem een logische lijkt te zijn. De aanpak bestaat uit de volgende activiteiten: mobiliseren van de zwijgende middengroep, hulp aan de pester, professionalisering van leerkrachten, professionalisering van ouders, en hulp aan het gepeste kind.

1. Mobiliseren van de zwijgende middengroep

De zwijgende middengroep kan worden gemobiliseerd door voor leerlingen van groepen 1-3 regels en pictogrammen (te gebruiken en aan leerlingen van groepen 4-8 en klassen 1-3 de opdracht te geven zelf regels te maken en ze elke week kort aan de orde te stellen (Pilotprojecten, nummer 4; 2006-2).

2. Hulp aan de pester

De hulp aan de pester lijkt mij, naast de hulp aan het gepeste kind, een mogelijke taak voor de counsellor. Het eerste probleem namelijk is dat leerkrachten het moeilijk vinden om een gesprek met de pester te hebben. En het tweede probleem is dat pesters over een aantal kenmerken beschikken die, nadat ze zijn gesignaleerd (2000-6), het noodzakelijk maken hen professionele hulp te bieden. Het hierboven genoemde onderzoek van Olweus toonde namelijk voor pesters de volgende kenmerken aan: ze hebben een positieve houding ten opzichte van geweld, zijn impulsief, hebben een sterke behoefte om anderen te domineren, zijn fysiek sterk, maken structureel gebruik van lichamelijk, geestelijk of seksueel geweld tegen leeftijdsgenoten, hebben weinig empathie (voor hun slachtoffers) en hebben een vier keer zo grote kans om in het criminele circuit te komen.

Hoewel dit allemaal redenen zijn om hen serieus te nemen, krijgen deze leerlingen tot nu toe weinig tot geen hulp en is de hulpverlening een totaal verkeerde weg ingeslagen door allerwegen cursussen voor gepeste kinderen te ontwikkelen om hen weerbaarder tegen de pesters te maken (Sovatrainingen, Mislukkingen en Kanjertraining). Dit is naar mijn mening een onjuiste oplossing van het probleem.

3. Professionaliseren van leerkrachten

De attitudes van leerkrachten kunnen, evenals bij leerlingen, worden veranderd door hen op de hoogte te stellen van achtergrondinformatie over het probleem (cognitieve component), hen te laten ervaren wat het is om buitengesloten en gepest te worden (emotioneel-affectieve component) en in het beleidsplan van de school op het gebied van psychosociale veiligheid de verplichting op te nemen om, wanneer zij zien of vermoeden dat kinderen elkaar pesten, daar duidelijk stelling tegen te nemen (conatieve component). Dit houdt in dat in het beleidsplan van de school wordt aangegeven op welke wijze de leerkrachten zich de nodige kennis over het onderwerp eigen zullen maken en op welke manieren hun empathische vermogen wordt vergroot.

4. Professionaliseren van ouders

Er is inmiddels al veel informatie voorhanden. Binnen afzienbare tijd is er ook een gratis app verkrijgbaar met als titel 'Adviezen voor ouders van gepeste kinderen, ouders van pesters en de ouders van de rest van de klas'. Tevens is het mogelijk om een aantal gratis columns over pesten aan te vragen, die geplaatst kunnen worden in het blad van de ouders of op hun afgeschermd intranet, of om informatieve vragen van ouders van scholen via een afgeschermd intranet van de school te beantwoorden.

5. Hulp aan het gepeste kind

De hulp aan het gepeste kind tot slot is een punt van grote zorg. Ook deze leerling ontbeert, zoals gezegd, op dit moment nog professionele hulp. Over veel zogenaamde sociale vaardigheidstrainingen die ook zeggen pesten op te lossen (Sovatrainingen, Kanjertraining) heb ik grote zorgen. In de eerste plaats vanwege het feit dat het sovatrainingen worden genoemd, wat het naar mijn mening niet zijn. In de tweede plaats omdat leerkrachten ten onrechte in de rol van therapeut worden geplaatst, terwijl ze daar absoluut geen (goede) opleiding voor hebben genoten. Liever zou ik hebben als daartoe opgeleide counsellors de professionele hulp aan gepeste leerlingen op zich zouden nemen. Het wiel in deze hoeft hierbij niet opnieuw te worden uitgevonden. We kunnen namelijk teruggrijpen op de in vergetelheid geraakte perfecte sociale vaardigheden training 'Bang zijn voor andere kinderen' van Ringrose en Nijenhuis (1986).

Bron: <https://wij-leren.nl/pesten-op-school.php>

Bijlage 3: de No Blame Methode

Een mogelijkheid biedt de no-blame-benadering. Deze bestaat uit zeven stappen:

1. Interview het slachtoffer.

Het gaat er hierbij om dat de begeleider er achter komt door wie de gepeste leerling wordt belaagd. Wie nemen het voortouw; wie zijn de volgers? Maar vooral ook: wat gebeurt er intern, in het koppie, van het slachtoffer. Wat is het effect op hem als persoon van wat hem overkomt? Focus je op het gevoel van de leerling. Feitelikheden zijn minder belangrijk. Vraag de leerling als 'huiswerkopdracht' tot uitdrukking te brengen hoe hij zich voelt (opstel, tekening, gedicht) En vraag of je dit product met andere leerlingen mag bespreken. Licht de ouders van de gepeste leerling en van de meest betrokken leerlingen in over je aanpak en vraag of zij erachter kunnen staan. Als dat zo is, kun je de volgende stappen zetten.

2. Organiseer een gesprek met betrokken leerlingen (bij voorkeur 6 tot 8 leerlingen).

Pesters, meelopers zowel als leerlingen met een positieve groepsinvloed. Het slachtoffer doet hieraan niet mee.

3. Leg het probleem uit.

Je gebruikt hiervoor het huiswerkproduct. De begeleider vertelt hoe het slachtoffer zich voelt. De begeleider treedt absoluut niet in details, noch verliest zich in ja/nee -discussies rond incidenten of beweerde feiten. Er wordt niet beschuldigd, noch worden er daders aangewezen. Leg de situatie op tafel zonder ook maar iemand te beschuldigen. De situatie is dat een klasgenoot zich op dit moment doodongelukkig voelt. Vertel dat niemand (op dit moment, naar aanleiding van deze situatie) bang hoeft te zijn voor straf, represailles. Iedere beschuldiging draagt de kiem in zich voor hernieuwd intensiever en ondergronds pesten.

4. Gezamenlijke verantwoordelijkheid.

De begeleider zegt dat in een groep ieder medeverantwoordelijk is voor hoe anderen zich voelen. En dat iedereen er een bijdrage aan kan leveren hoe anderen zich voelen. Sterker nog; iedereen heeft altijd invloed. Als jij stil, rustig bent en je nooit ergens mee bemoeit, heb je ook invloed.

5. De begeleider vraagt alle deelnemers om met ideeën te komen die er toe bijdragen dat de leerling die besproken wordt, zich gelukkiger gaat voelen.

Dit kan er toe leiden dat de leerlingen tips hebben voor het slachtoffer. De begeleider complimenteert de inbrengers en vraagt of hij deze tips mag overbrengen aan het slachtoffer. Er vindt dus een omkering plaats: de leerlingen geven tips aan het slachtoffer en krijgen te horen dat het fijn is dat ze meedenken en de ander willen helpen. Maar zijn er ook dingen die jullie kunnen en willen doen om er voor te zorgen dat de ander zich prettiger voelt? De begeleider moedigt aan en geeft positieve feedback, maar waak ervoor de leerlingen beloftes tot gedragsverbetering af te dwingen.

6. Laat het probleem verder aan de groep over.

Geef de leerlingen (en jezelf!) verantwoordelijkheid, rust en invloed. Spreek met hen af dat je later terugkomt op het probleem. Bedank hen voor het feit dat zij meedenken en meehelpen.

7. Interview de leerlingen na één of twee weken.

Vraag alle leerlingen die je eerder hebt gesproken, inclusief de gepeste leerling, na een week of twee, hoe de zaken nu lopen. Wat is er verbeterd? Doe hiervan verslag aan de ouders van de gepeste leerling en de meest betrokken ouders.

Bijlage 4: concept ouderbrief Social Media

Beste ouder(s)/verzorger(s) van leerlingen uit groep ...,

Wij vragen uw aandacht voor het volgende. De afgelopen dagen werden wij in de klas van uw zoon/dochter geconfronteerd met de negatieve kanten van social media.

Van ouders en kinderen hebben wij signalen ontvangen dat er berichten zijn gestuurd die kwetsend zijn voor de ontvanger(s). Dit betreft met name de

Voor kinderen is het leren omgaan met social media een leerproces. Het vraagt van ze dat ze zich kunnen verplaatsen in degene met wie ze communiceren, zonder dat ze de ander kunnen zien. Voor de meeste kinderen in deze leeftijd is de sociale ontwikkeling nog niet zover.

Kinderen zijn niet direct getuige van het effect van de woorden die ze gebruiken. Ze zijn ook afgeschermd van de ander; het idee overheerst dat de ander hen op dat moment niets kan maken. Dit geeft een gevoel van schijnveiligheid.

Het is goed om thuis het gebruik van social media te bespreken. Er wordt geadviseerd om als ouder de controle te blijven houden over het gebruik van social media.

Kinderen moeten leren rekening te houden met de gevoelens van anderen, ook als deze niet zichtbaar zijn. Ze moeten leren dat alles wat ze doen in contact met anderen gevolgen heeft en dat die gevolgen negatief en kwetsend kunnen zijn.

Het is een leerproces waarin ook fouten mogen worden gemaakt. Het gesprek daarin is belangrijk.

Op school gaan de leerkrachten ook aandacht schenken aan het gebruik van social media.

Met vriendelijke groet,

.... , groepsleerkracht

Ellis Tempelman, intern begeleider

Thomas Schulte, directeur

Bijlage 5: Ouderinformatie

Waar kun je als ouder verder nog terecht?

<https://www.stoppestennu.nl/tips-voor-ouders>

<https://www.ggdbzo.nl/ouders/pesten/Documents/folder%20pesten%20voor%20ouders.pdf>